

Галина МЕШКО

*Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
hal-meshko@ukr.net*

Олександр МЕШКО

*Кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна
meshko_o@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ВИМІРАХ СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Сьогодні, в час війни, українській школі, як ніколи, потрібен педагог з високим рівнем культури професійного здоров'я, котрий вміє зберігати працездатність, протистояти професійним стресам та емоційному вигоранню, знаходити вихід зі складних життєвих і професійних ситуацій, швидко відновлюватися після стресів. Культура професійного здоров'я педагога є необхідною умовою психологічного благополуччя й професійного успіху, якості професійного життя й успішності педагогічної діяльності. Сформована культура професійного здоров'я дає можливість педагогу підтримувати оптимальне здоров'я упродовж професійної життя, а також протистояти негативним чинникам педагогічної діяльності. Без належного рівня культури здоров'я педагог не зможе сформувати культуру здоров'я своїх вихованців.

Результати проведеного нами дослідження [2] засвідчили високий рівень працездатності і прогнозований високий рівень стресостійкості та резильєнтності тільки у 8,3% опитаних педагогів. Більшість респондентів відзначають, що дуже часто відчувають нервово-психічне та емоційним напруження під час роботи у школі, не володіють техніками релаксації, конструктивними копінг-стратегіями, психотехнологіями самооздоровлення і професійної самореабілітації.

На сучасному етапі є різні підходи щодо розуміння сутності культури здоров'я (І. Авдєєнко, В. Бабич, Н. Белікова, С. Кириленко, Т.Фаласеніді та ін.), визначення структури і принципів формування культури здоров'я педагога (Ю. Бойчук, Г. Кривошеєва, О. Міхеєнко та ін.). Питання культури професійного здоров'я педагога представлено у працях

О. Дубогай, Н. Завидівської, О. Ільницької, В. Мойсеюка, Л. Соколенко та ін. Проблема формування культури професійного здоров'я педагога ще недостатньо досліджена.

У наукових дослідженнях, присвячених формуванню культури здоров'я педагога, увага в основному зосереджується на здоровому способі життя як компоненті професійно-педагогічної культури, формуванні здорового способу життя у межах культурологічного підходу. Культура здоров'я розглядається як особливий вид професійно-педагогічної культури і важливий складник професійної компетентності вчителя.

Аналіз різних підходів і визначень культури здоров'я педагога свідчить, що це поняття трактується як сукупність здоров'язбережувальних потреб, мотивів, ціннісних установок, знань та вмінь про методи й засоби збереження і зміцнення здоров'я. Культура здоров'я виявляється також у системі цінностей, пріоритетів власного здоров'я і здоров'я оточення, принципах і правилах побудови власного життя і професійної діяльності, володінні здоров'язбережувальними технологіями. У більшості досліджень проблеми культури здоров'я майбутніх педагогів увага зосереджується на виробленні ціннісно-смыслових і діяльнісно-практичних основ збереження власного здоров'я і здоров'я учнів.

Культура здоров'я відображає ступінь усвідомлення педагогом цінності здоров'я як життєвого і професійного пріоритетів. Культура здоров'я є інтегрованою якістю, яка відображає сформованість світоглядних настанов, переконань, життєвих цінностей і знань про здоров'я, володіння вміннями розробляти та реалізовувати індивідуальну оздоровчу програму, зумовлює свідоме й відповідальне емоційно-ціннісне ставлення як до власного здоров'я, так і до здоров'я оточуючих та довкілля [3, с. 51].

Культуру професійного здоров'я майбутнього педагога трактуємо як інтегральне динамічне особистісне утворення, яке ґрунтується на пріоритеті цінності здоров'я, стійкій мотивації до здоров'ятворчої діяльності, знаннях шляхів і засобів здоров'язбереження, володінні технологіями збереження і зміцнення професійного здоров'я, що забезпечують високу працездатність і продуктивність праці та успішність педагогічної діяльності [2, с. 115].

У контексті нашого дослідження важливим є підхід Ю. Бойчука, котрий визначає культуру здоров'я як єдиний спосіб ставлення до світу – гуманний і універсально-творчий. Культура здоров'я, вважає учений, утворює сенс, засіб і критерій життєтворчості, відповідно визначаючи

сукупність формотворчих основ діяльності особистості. Реалізація культури здоров'я відбувається у сфері людської свободи і сфері відповідальності [1, с.145]. Такий підхід до трактування поняття «культура здоров'я» дає змогу визначити, що оволодіння цією інтегральною властивістю сприяє формуванню соціально-філософської позиції педагога щодо сприйняття зовнішнього світу і педагогічної дійсності, глибинного усвідомлення себе і розуміння своєї внутрішньої сутності. З іншого боку, культура здоров'я майбутнього педагога базується на його філософсько-світоглядному досвіді, морально-духовних цінностях і системі ставлень.

Тому майбутніх педагогів спонукаємо до пошуку власних систем самооздоровлення, розроблення індивідуальних оздоровчих програм, створення «Психологічної аптеки педагога». Формуванню культури професійного здоров'я сприяє опанування курсу «Основи професійного здоров'я», участь у психолого-педагогічному тренінгу, антистрес-тренінгу.

На формування відповідального ставлення до професійного здоров'я орієнтовані акмеологічні технології педагогічного впливу, які стимулюють розвиток властивостей суб'єктності, коли майбутній педагог стає більш активним й відповідальним за свої дії, вчинки та стан власного здоров'я. Це акмеологічні технології навчання, технології розвитку аутопсихологічної компетентності, технології ігromodelювання, які дають можливість цілеспрямовано впливати на здоров'ятворчу діяльність майбутніх педагогів, організацію їх життєдіяльності на основі принципів і цінностей розумного способу життя.

Потребує обґрунтування й упровадження на етапі професійної підготовки система формування культури професійного здоров'я майбутніх педагогів, орієнтована на: формування відповідального ставлення до здоров'я як професійно-особистісної цінності; залучення здобувачів вищої освіти до самостійної здоров'ятворчої діяльності на основі самопізнання й адекватної самооцінки стану власного здоров'я, дотримання вимог розумного способу життя; усвідомлену реалізацію способів збереження і зміцнення професійного здоров'я; виявлення і розвиток їх суб'єктного потенціалу, актуалізацію духовно-творчого потенціалу; формування готовності до самореабілітації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук Ю.Д. Еколого-валеологічна культура майбутнього вчителя: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Суми: Університетська книга, 2008. 357 с.
2. Meshko H., Meshko O. Scientific-methodological Foundations of Future Teachers' Health Culture Forming. Theory and Practice of Future Teacher's Training for

Work in New Ukrainian School: monograph / Edit. I.F. Prokopenko, I.M. Trubavina. Prague: OKTAN PRINT s.r.o., 2020. P. 112-125.

3. Міхеєнко О.І., Мешко Г.М., Литвиненко В.А., Дяченко-Богуш М.М. Формування культури здоров'я студентської молоді як педагогічна проблема. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. №4 (129). 2019. С. 47–54.

Ольга СОРОКА

Доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Sorokaolga175@gmail.com

Костянтин ЩЕРБИНА

Здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна
kostya.scherbina@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

В складних сучасних умовах, що супроводжуються війною росії проти України, погіршенням соціально-економічної сфери, відбувається докорінна зміна освітньої парадигми: освітня установа повинна не лише дати професійні знання, сформувати вміння й навички, а й низку професійно значущих та соціально необхідних особистісних якостей (компетенцій), що утворюють соціальний портрет майбутнього фахівця, зокрема, менеджера. До них можна віднести культуру системного мислення, культуру організаційної поведінки, культуру здорового способу життя, комунікативну культуру, вміння працювати в команді, толерантність, прагнення до самоосвіти та саморозвитку, високу професійну відповідальність, організаторські та лідерські здібності, стресостійкість, гнучкість і креативне мислення, адекватний стиль управління тощо.

Входження України до європейського освітнього простору вимагає докорінної перебудови вітчизняної освіти. Однак дуже важливо у процесі інтеграції зберегти її найкращі традиції, головна з яких – пріоритет моральності. На жаль, соціально-економічні перетворення, що відбулися в країні останнім часом, призвели до різкого падіння моральних підвалин і